

רכבות

מאת: יאנוש קורצ'אק, כתבים כרך ז', עמ' 58-62
תרגום: אורי אורלב

המערכת שלנו חגגה לפני ימים אחדים יובל מיחד במינו: קבלנו את מכתב המיליון עם תלונות על אי-סדרים במערכת הרכבות. המכתבים מאחסנים במחסנים שנשפרו במיוחד לשם כך, אחרי שמספרו לפי סדר הגעתם, ובסתיו השנה תערוך תערוכה תחת השם "הרכבת", שתשתרע על שנים-עשר אולמות.

מלבד המכתבים, יצגו שם גם חפצים שונים, כמו למשל: מטריות ומקלות טיולים שנשפרו מחמת הדחק, שמלות ומעילים קרועים, מגבעות מעוכות, ילדים חנוקים, דגמים של נוסעים שמעולם לא שלמו כרטיס, דיוקנאות של נהגי קטרים שמעולם לא הביאו את הרכבת בזמן לתחנת היציאה; קפאים שאינם נותנים עוף, צלומי תאים בקרונות בהם התנוססה בשעתו הכתבת: "תבוס" (רק למבגרים) ומצגים מעניינים רבים אחרים. אספים אלה הם פרי עמלי ומאמצי במשך חמש שנים. פמוכן שאנו מיעדים את כל ההכנסות מהתערוכה לטובת מוסדות המטפלים באנשים משתקים ו... לטובת אנשים המוכנים, מרצונם הטוב, שינהגו בהם כמו במליחים, יתר על כן: כמו במליחים חסרי חיים, מתים, ובנוסף לכך גם ממלחים ומכנסים בכפייה לתוך הבית מפרזלת בחשוקי ברזל.

תשאל, הקורא, איך צף רעיון נועז כל-כך בראשו של תושב ורשה? אם תרצה לשמע, אשיב לשאלתך:

לפני חמש שנים ערכתי את אחד ממסעות הקניף הרגילים שלי. כיעד למסעי לא בחרתי הפעם באפריקה או אוסטרליה, שכבר הטילו עלי שעמום ולמעשה שוב לא מצאתי שם שום דבר חדש, אלא בחרתי באמריקה. תמיד החזקתי בדעה שאדם פותח חוב לפחות פעם בשנה לרענון את מחשבותיו, לחוות חנויות ולאסוף התרשמויות וידע חדשים – אחרת יהפך לכלי ריק ויהיה דומה לעתונאים מסוימים ולכל "סופגי הנוזלים".

"מה אתה קולט? – וודקה. מה אתה פולט? – מים..."

הרכבת דהרה במלוא הקיטור בכיוון העיר בוסטון (מכיוון שקניית כתב עת אינה מחייבת כשורים רוחניים, אלא רק סכום כסף מסוים, אוסוף על כן למען הקוראים שאינם כל-כך מתמצאים בידע-הארץ שבוסטון נמצאת בארצות-הברית, ארצות-הברית נמצאת באמריקה, וזו האחרונה התגלתה על ידי קולומבוס, אף זה כבר אינו שיך לענף).

אם כן דהרנו במלוא הקיטור בכיוון בוסטון. יום קודם לכן עבר הוריקן נורא בכל ארצות הברית, ולכן היו בדרפנו שני גשרים מנתצים ושלוש ויורסטות של מסלה הרוסה. הנסיעה הייתה אימה, מידי מספר שעות נאלצנו לעבר לרכבת אחרת וחלק מהדרך עשינו על גבי מעבורות, על פני מסלות צדדיות שנבנו באפן ארעי. הנוסעים קטרו...

באזור בוסטון המסלה נפגמה רק מעט והרכבת דהרה במהירות הבזק. מי שלא עבר חנייה כזאת, לא יוכל לתאר לעצמו נסיעה מטרפת כל-כך. הזוגיות צלצלו בחלונות, הקרונות קפצו קפיצות בגבה אמה, ולאחד הנוסעים הבילתי זהירים, שהוציא את היד מהחלון, תלשה הרוח שלוש אצבעות עם השרשים.

בינתיים התחילו הנוסעים להתערב ביניהם.

- אלף דולר שנגאחר
- אני מקבל.
- חמשת אלפים דולר שנגיע בזמן.
- בילתי אפשרי.
- אם-כן, תתערב.
- טוב.

רעדתני כמו בקדחת. התערבתי על חמשת אלפי דולרים, כל מה שהיה ברשותי. כמה זמן נמשכה הנסיעה הזאת – אינני יודע. פתאום שמעתי רעש מחריש אזניים. נפלתי חסר הכרה על הספסל. באשר חזרה אלי הכרתי תקע מישהו בגדי חמשת אלפים שטרות של דולר. מישהו אחר החזיק את מזוודתי. אדם שלישי מישך אותי בצווארוני. ומעל ההמלה הפללית נשמעה צעקה:

- אחור של חמש דקות ושש-עשרה שניות!

עוד לפני שנגעתי כמה שעבר עלי זנק על צווארי אדם זר בצעקה קורעת לב: "אחי, אתה חי!" ונפל לרגלי כדי לזנק פעבר רגע, לשלף פנקס ולרשם את שמותיהם ואת כתובותיהם של האנשים אשר ראו את המחזה, שהוא קרא לי "אחי", והתעלף למראי.

באותו רגע נגש אלי פקיד ושאל בהמרה:

- האם יש לך תביעות כלשהן לחברת הרפובות בגלל האחור של חמש דקות ושש-עשרה שניות?

לא הספקתי לפתח את פי כדי להשיב שלא רק שאין לי כל טענות, אלא להפך – אני מלא התפעלות שלמרות כל המכשולים אחרנו כל-כך מעט – אף אחי, כביכול, הכריז בלי שמץ של גמגום:

- הפסדי והפסדיו של אחי מסתכמים במאה ועשרים אלף דולרים.
- אל תשקר – קרא הפקיד באיום – אינך אחי של הנוסע הזה.
- יש לי לך חמשה עדים. הנה הכתובות שלהם.
- טוב, בבקשה, גלף למשרד.

במשך שורה צפיפות שלא תתאר. התביעות שתבעו הנוסעים מהנהלת הרפובות בגין האחור של חמש דקות ושש-עשרה שניות הסתכמו כבר בשלושה מיליון דולר. הסכומים הקטנים שלמו בו במקום. אחד הנוסעים דרש מאה דולר מפני שנגאלץ לישן את הלילה בבוסטון אחרי שאחר את הרפובות לקליפורניה – הוא קבל את הפסד בלי אף מלה. לשני שלמו חמשים דולר עבור מקל הטיולים שלו שאבד בצפיפות. לנוסע שלישי נקרעו הנעלים בשעת הפעבר מהמעברת לרכב: סנדלר ממחה קבע שהנעלים נקרעו לפני שעתים וקרבו האחור קבל את שונו.

כל זה היה בעיני כל-כך חדש ובלתי מובן, ששכחתי את תלונתי, או ליתר דיוק את תלונתו של מאמצי האקראי. דברו על משהו, התפלמסו, כתבו, קראו, אחר כך חתמתי על איזה נייר. לבסוף נחלצתי ויצאתי לכפר שלפני התחנה, לאויר הצח.

- הרשה לי, אדוני, להציג את עצמי – אמר אחי כביכול – אני סוכן של חברה הרוכשת את תלונותיהם של נוסעים לחברת הרפובות. הואל נא לבוא עמי למשרדנו. כפי שאני רואה אתה זר כאן ומגיעים לך הסברים אחרים.

מול תחנת הרפובות עמד בנגן בן חמש קומות, מקשט בשלטים: "חברה בינלאומית לרכישת תלונות הנוסעים אל חברת הרפובות". "הרפובות איננה מוסד פילנתרופי, אלא מפעל, והנוסע איננו גמלאי, אלא לקוח". "נוסעים, הגנו על זכויותיכם!"

כתובות דומות התנוססו בכל. על הגג התנופף דגל ענק שנגשא את הכתבת:

"הרפובות אחרה חמש דקות ושש-עשרה שניות!"

הסוכן הוביל אותי אל אותו משרד. שם הבהר לי שאני יכול למכר מיך את תלונתי תמורת עשרים אלף דולר ובתמורה עלי לכתב מיך מכתב ולהזמין לשעה חמש וארבע דקות חוזה קניית מכרה-פחם. את המכתב צריך לתארף יומים לאחור. את כל השאר לוקח המשרד על עצמו.

- אבל לא היתה לי שום פונה לקנות מכרה-פחם.

- אָבֿל הַיְתֵה יְכוֹלָה לְהִיּוֹת לְךָ כְּנִגְנָה כְּזֹאת, וּבְעֵקֶבּוֹת אַחוֹר הַרְכָּבַת לֹא הִיִּית מְגִיעַ בְּזִמְנִי, אֲדוֹנִי, וְחִתִּימֵת הַחוּזָה הַיְתֵה מִתְבַּטְּלֵת וְאֵת הַמְכָרָה הִיָּה קוֹנָה מִיִּשְׁהוּ אַחוֹר וְהַפְסְדִידָה הִיוּ מִסְתַּכְּמִים בְּמֵאָה עֶשְׂרִים אֶלֶף דוֹלָר.

- וּמִי יֵאָמֵר לָכֶם, רַבּוֹתֵי?

- זֶה כְּבָר הָעֲנִינוּ שְׁלֵנוּ. מִן הַסֵּתֵם הַנְּהַלֵּת הַרְכָּבַת תִּתְפַּשֵּׁר אֲתֵנוּ עַל סְכוּם נְמוּדָה יוֹתֵר, אַחֲרֵת נִתְבַּע אוֹתָהּ.

- הֲרִי זֹאת רַמְאוֹת!

- לֹא, אֲדוֹנִי, הַרְכָּבַת הִיא מִפְעֵל הַמִּתְנֶה בְּדִיּוּק וּבְנוֹחִיּוֹת הַנְּסִיעָה. אִין שׁוּם דְּרָף אַחֲרֵת כְּנִגְדַּת חֲבֵרָה שְׂיֵשׁ לָהּ מוֹנוֹפּוֹל עַל הַתְּעַבְבוּרָה... הִנֵּה הַמְסַמָּךְ וְהַעֵט: בְּבִקְשָׁה מִכְּתָב קֶצֶר וְתִקְבֵּל, נוּ טוֹב, שְׂיִהְיָה, עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה אֶלֶף דוֹלָר. שְׂכָר-סוֹפְרִים כְּזֶה לֹא קִבֵּל אֶפְלוּ סִינְקְבִיץ'. אֲדוֹנִי, הוּא סוֹפֵר גְּדוֹל; אֲתֵם יְכוֹלִים לְהִיּוֹת גְּאִים בּוֹ... נוּ, תִּכְתָּב כְּבָר, אֲדוֹנִי, מֵהֵר. טוֹב, שְׂיִהְיָה שְׁלוֹשִׁים אֶלֶף דוֹלָר, אָבֿל יוֹתֵר מְזָה בְּאַמֶּת אִי-אֶפְשֵׁר.

- כְּתוֹב אֲדוֹנִי: "אֲחִי הַיְקָר! הַחֲלֹטֵתִי. הַזִּמְן אֵת חִתִּימֵת הַחוּזָה לְשַׁעַח חֲמֵשׁ וְאַרְבַּע דְּקוֹת אַחֲרֵי הַצְּהָרִים בְּיוֹם חֲמִישִׁי. עֲמוּד עַל הַמְּקוֹחַ וְאֵל תְּנוֹתֵר עַד הַרְגַע הָאַחֲרוֹן, אִדְךָ קִנְיָה וִיהִי-מָה, מִפְּנֵי שֶׁהַפְּחָם בְּאִיכוֹת טוֹבָה וְהַמְּרָבֶץ עֶשֶׂר...".

פְּתֹאֵם זְנִקְתִּי עַל רַגְלִי, מְעַכְתִּי וְקִרְאֵתִי אֵת הַנִּיָּר לְחִתִּיכוֹת קִטְנוֹת.

- זֹהִי גְּנֵבָה, רַמְאוֹת וְלֹא יוֹתֵר – קִרְאֵתִי.

- וְזֶה טִמְטוּם, לְךָ לְעִזְאֵזֵל!

חֲזַרְתִּי נִרְגַּשׁ לְתַחֲנַת-הַרְכָּבַת וּבִטְלֵתִי אֵת תְּלוּנָתִי כְּשֶׁקִּרִית...

כְּעֵבֵר שָׁנָה קִבְּלֵתִי בּוֹרְשָׁה מִכְּתָב מֵהַנְּהַלֵּת הַרְכָּבַת בְּאַמְצָעוֹת הַקוֹנְסוּלִיָּה הָאִמְרִיקָאִית, וּבוֹ תוֹדָה עַל הַתְּנִהּוּתִי הַנֶּאֱצָלֵת בְּעֵנֵן אַחוֹר הַרְכָּבַת בְּחֲמֵשׁ דְּקוֹת וְשֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה שְׁנִיּוֹת – וְכִרְטִיס חֲנִם לְכָל הַחַיִּים לְכָל הַרְכָּבוֹת בְּאַמְרִיקָה הַצְּפוֹנִיּוֹת: אֵת הַכְּרְטִיס הַזֶּה הוֹצִיאָה הַנְּהַלֵּת הַחֲבֵרָה אַחֲרֵי שֶׁתְּאַמָּה אֵת מֵהַלְכִּיָּה עִם כָּל חֲבֵרוֹת הַרְכָּבוֹת הָאַחֲרוֹת בְּאַמְרִיקָה...

אִז צָץ בְּרֵאשֵׁי הַרְעִיוֹן לְאַסֵּף מִכְּתָבֵי-תְלוּנָה עַל הַרְכָּבַת שְׁלֵנוּ וְלַעֲרֹךְ תְּעָרוּכָה. אוּלַי תְּעָרוּכָה כְּזֹאת תְּעוֹרֵר אֲנָשִׁים בְּעֵלֵי יְזָמָה לְשִׁים לֵב לְעֵבֶדָה שְׂאֵנִי מְצַבֵּעַ עֲלֵיָהּ, וְאוּלַי נְצַלִּיחַ לְהַקִּים בֵּיתֵנוּ קֶטוֹן, שֶׁם יִקְנוּ תְלוּנוֹת מְנוֹסְעִים שְׂקֵנוּ כְּרְטִיסִים לְמַחְלָקָה הַשְּׂנֵיָה וְעֲמָדוֹ כֶּמָּה שְׁעוֹת עַל מְדְרָגוֹת הַכְּנִיסָה לְקָרוֹן שֶׁל מַחְלָקָה שְׁלִישִׁית, נֶאֱחָזִים בְּזָנֵב שְׂמֵלֵתָה שֶׁל הַנוֹסְעֵת הַעוֹמְדֵת מְדְרָגָה אַחַת מְעֲלִיָּהֶם כְּשֶׁהִיא מְצַדָּה שׁוֹמְרֵת עַל שׁוּי מְשָׁקְלָם שֶׁל עֶשְׂרֵה אֲנָשִׁים הַמְּמַקְמִים עַל הַיְבֵלוֹת שֶׁל עֶשְׂרֵת בְּהוֹנוֹת גְּפִיָּה הַתְּחַתּוֹנוֹת.

